

N:o 12.

Af herr **J. G. Hazén**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående religions- och sedlighetsvård åt personal, anställd vid arbetsföretag af större omfattning.*

Vid riksdagen 1856—1858 väcktes motioner, åsyftande särskild religions- och sedlighetsvård åt personer, anställda vid större allmänna arbeten. I anslutning härtill gjorde Rikets Ständer hos Kungl. Maj:t underdånig hemställan, att lämpliga föreskrifter måtte meddelas för beredande af dylik vård åt den personal, som användes vid sådana arbeten af större omfång, hvilka utföras antingen af staten eller af enskilda bolag med bidrag af statsmedel. Med anledning af denna hemställan framkom nådiga förordningen den 12 februari 1858, i hvilken angående sistnämnda personal bland annat stadgas: »73. Om, med hänseende till kyrkas och församlings prästerskaps aflägsenhet, den inom samma trakt samlade arbetarepersonalens talrikhet eller andra förhållanden, arbetschefen eller styrelsen finner särskildt föranstaltande behöfligt för gudstjänsts hållande å arbetsstationerna, tillfälles beredande till nattvardsgång för arbetarne m. m. och därom icke antingen genom kontraktsprost eller omedelbart med vederbörande församlings prästerskap öfverenskommelse kan träffas, skall uppå arbetschefens eller styrelsens förslag vederbörande konsistorium efter omständigheterna antingen genom förordnande anställa särskild predikant vid den arbetsstation, för hvilken sådan af arbetschefen eller styrelsen äskas, eller ock förordna någon inom orten redan anställd prästman att jämte sin innehafvande befattning detta uppdrag besörja. Prästman, som har uppdrag att besörja arbetares religionsvård, äge obehindrad tillgång till deras hos arbetsbefälet förvarade prästbetyg, och göre därå, om hans upp-

drag därtill föranleder, anteckning. — § 4. Den kostnad, som för beredande af prästerlig vård åt arbetarne kan erfordras, ersättes af de till arbetsföretaget anslagna medel».

Med afseende på *tillämpningen* blefvo dock förenämnda bestämmelser mångenstädes förbisedda. På grund häraf såsom ock i följd af förändrade förhållanden upptogs ärendet ånyo genom motion vid 1873 års kyrkomöte med den utgång, att kyrkomötet hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes taga under förnyadt öfvervägande, huruvida icke kungl. förordningen af den 12 februari 1858 tarfvade någon förändring, särskildt med hänseende därtill, att dess stadganden måtte utsträckas äfven till större företag, som af enskild företagsamhet anordnades, samt att särskild prästman måtte kunna utses och förordnas att inom bestämda och relativt vidsträcktare områden, inom hvilka större arbeten pågå, bereda själavård åt de arbetare, som vid dessa arbeten vore anställda samt af nödig religions- och sedlighetsvård vore i saknad. Denna hemställan vann framgång hos Kungl. Maj:t ända därhän, att vid 1875 års riksdag äskades för år 1876 ett extra anslag å 10,000 kronor att i de fall, då de för ändamålet nödiga medel icke enligt meddelade föreskrifter borde från annat håll utgå, användas för beredande af religionsvård åt arbetare, som utom sin hemort sysselsättas vid arbetsföretag inom riket af större omfattning. Med ringa majoritet blef nämnda anslagsäskande afslaget, enär Riksdagen förmenade, att det icke torde möta något hinder för Kungl. Maj:t att vid beviljande af koncessioner å dylika företag, äfven då de utan understöd af statsmedel bedrifvas, förplikta vederbörande byggnadsbolag att vidkännas de kostnader, som till anordnande af religions- och sedlighetsvård för de vid företagen anställda arbetare kunna finnas behöfliga. — På grund af trängande omständigheter förnyade 1878 års kyrkomöte sin hemställan med den påföljd, att Kungl. Maj:t genom nådiga cirkuläret den 1 november samma år med afseende på de vid järnvägsanläggningar använda arbetare *dels* meddelade, att vid senare årens koncessioner för järnvägars anläggande vederbörande koncessionshafvare blifvit ålagda att vidkännas erforderliga kostnader för åstadkommande af religions- och sedlighetsvård åt de vid järnvägsanläggningen använda arbetare, *dels* bemyndigade domkapitlen att, där det efter pröfning af förhållandena i afseende å dylikt arbetsföretag inom hvarje stift funnes nödigt, utan afvaktan af arbetschefs eller styrelses förslag, antingen förordna särskild prästman för beredande af religionsvård åt där varande arbetare eller ock uppdraga åt någon inom orten redan anställd prästman att jämte sin innehafvande befattning

detta åliggande besörja, allt mot ersättning, som domkapitlen äga till skäligt belopp bestämma och som det åligger vederbörande koncessionshafvare att gälda.

Huru och i hvad mån nu nämnda bestämmelser blifvit tillämpade, lämnas därhän. Erfarenheten ger dock vid handen, att äfven med afseende på de s. k. *järnvägsarbetarne*, hvilka genom lagstiftningen varit föremål för någon särskild omsorg, äro förökade åtgärder af nöden för att tillgodose deras högre väl — till fromma såväl för dem som för den bygd, där de hafva sitt arbete. Men härjämte må beaktas, att rimlig anledning ej kan förefinnas till att fortfarande förbise *personalen vid en del andra företag af större omfattning, vare sig de utföras af staten eller af enskilde*, hvilka enskilde ju nu för tiden som mest bära namnet bolag. Då man för landets materiella utveckling eller för ekonomisk vinning samlar omkring sig skaror af mer eller mindre lösa arbetare och detta ofta nog i skogar och vildmarker eller i öfrigt under sådana förhållanden, att stor fara är för handen, att de sjunka ner icke blott i hedendom, utan jämväl i råhet, så borde det för arbetsgifvaren redan från början stå klart, icke blott huru de samlade skarorna skola få sin bärgning, utan jämväl huru de skola erhålla god andlig vård. Man klagar öfver förvildningen; men jämsides med denna klagan må det vara på sin plats, att man företager noggrann undersökning, huruvida från arbetsgifvare, staten och kyrkan alla de åtgärder blifvit vidtagna, hvilka med fog borde kunna förväntas.

Att frestelserna såväl som skadorna på ifrågavarande områden äro stora, må icke fördöljas. Men botemedlen må ej heller förgätas. Hit höra framför allt: religion, väckelse och hjälp från myndigheter till energisk kamp emot rusdrycker, ädelt upplysnings- och bildningsarbete, personlig kärleksomvårdnad samt allvarligt bemödande till att inför jordelivets högsta verklighet framdraga människovärdet och väcka ansvars-känslan. Må så vara, att många arbetare, hvilka befinna sig under gynnsamma omständigheter, icke blott äro likgiltiga, utan till och med fiendtliga mot vår religion — detta underbart abnorma förhållande får dock ej utgöra anledning för arbetsgifvaren till att förbise, huru de yttre villkor, i hvilka han försätter sina arbetare, ej må blifva sådana, att de förkväfva högre och ädlare lif. I fysiskt hänseende finnas synnerligt lifsfarliga yrken. Med prisvärd omtanke har staten här trädtt emellan till skydd och hjälp. Det vore på sin plats, att denna rättfärdighetens och barmhärtighetens tankegång ock komme att öfverflyttas på det andeliga

området, hvilket ju i alla hänseenden är af allrahögsta betydelse såväl för de enskilde som för samfundet.

Afhandlade fråga är af så djup innebörd, att den ej får förglömmas. Den var framme i Riksdagen för nära 50 år sedan efter den tidens förhållanden och rönt då gynnsamt mottagande. I anslutning till nutidens förändrade förhållanden och till dess i hög grad förökade kraf vågar jag låta den ånyo framföras till behandling. Med hänvisning till det anförda göres fördenskull vördsam anhållan,

att Riksdagen behagade besluta skrifvelse till Kungl. Maj:t med hemställan, det Kungl. Maj:t täcktes
dels låta verkställa utredning angående ändamåls-
enligt beredande af religions- och sedlighetsvård åt
personal, anställd vid arbetsföretag af större omfatt-
ning, vare sig berörde företag anordnas af staten eller
af enskild företagsamhet,
dels ock i anledning af nämnda utredning vid-
taga de åtgärder, hvartill densamma kan föranleda.

Stockholm den 21 januari 1905.

J. G. Hazén.

N:o 13.

Af herr **S. H. Kvarnzelius**, om *höjning af anslaget till arbetareförsäkringsfonden.*

Uti 1905 års statsverksproposition föreslår Kungl. Maj:t, att till arbetareförsäkringsfonden må för 1906 afsättas ett belopp af 800,000 kronor.

Af motiveringen för detta förslag framgår, att från och med 1896 årligen afsatts ett belopp af 1,400,000 kronor till nyssnämnda fond, så